

UKÁZKOVÉ PŘÍRODNÍ ZAHRADY V KRAJI VYSOČINA

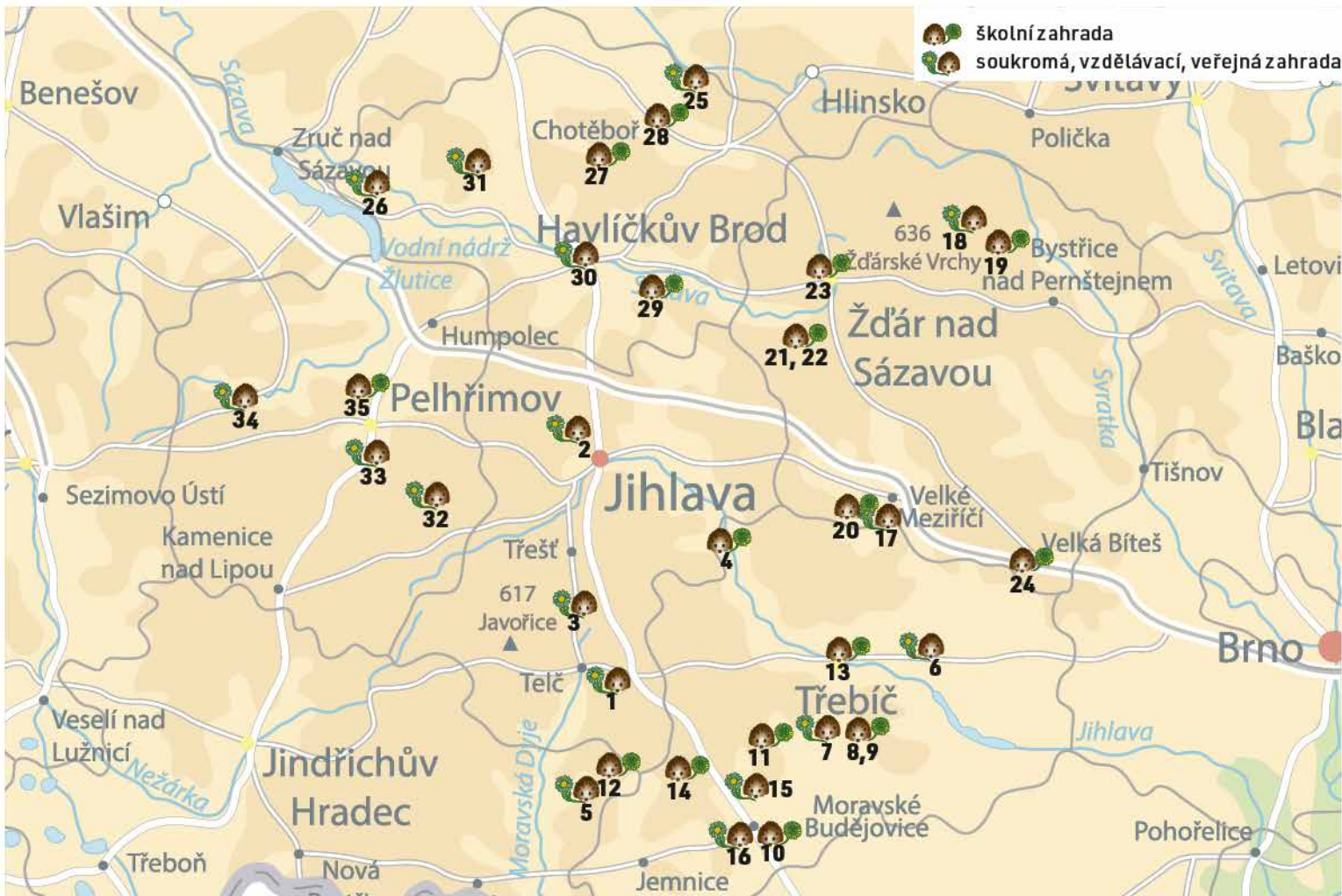
„Spolupracujme s přírodou ona bude spolupracovat s námi.“

CHALOUPKY

Užíme řeči přírody

ZAHRAHA JE:

- ✿ více než jen místo mezi domem a ulicí či pozemkem souseda,
- ✿ více než jen okrasa a užitek,
- ✿ více než místo odpočinku a prostor pro dětské hry.

Zahrada je bezpečné prostředí, kde můžeme přírodu vnímat všemi smysly současně. Je to nejbližší kousek zeleně, který je v naší péči a je tedy vyjádřením našich názorů, životních postojů, potřeb a přání. Je to místo, kde můžeme začít péči o přírodu.

CO JE PŘÍRODNÍ ZAHRAHA?

Přírodní zahrada je náš příspěvek zdravé přírodě. A to již tím, že dodržíme 3 základní kritéria:

- ✿ nepoužívám pesticidy
- ✿ nepoužívám umělá rychle rozpustná hnojiva
- ✿ nepoužívám substráty s rašelinou

Mezi další kritéria patří druhová rozmanitost v přírodním trávníku, ovocná zahrada, divoké koutky, kvetoucí trvalky, využití dešťové vody, kompostování, smíšená kultura, živý plot z planých druhů keřů a další.

A PROČ PŘÁVĚ PŘÍRODNÍ ZAHRAHA?

Přišly Vám na mysl otázky, zda taková zahrada může být i hezká, zda na ní můžete vypěstovat kvalitní ovoce a zeleninu? Letité zkušenosti nám říkají – můžete! Známe postupy, se kterými to jde i bez chemie a řašeliny. Navíc zahrada obhospodařovaná přírodě blízkým způsobem je odolnější současným výkyvům počasí. Neboť v ní v první řadě pečujeme o půdu, dobře hospodaříme s dešťovou vodou, podporujeme pestrost domácích druhů rostlin a živočichů a vše udržujeme v rovnováze.

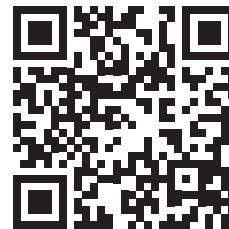
UKÁZKOVÉ PŘÍRODNÍ ZAHRAHY

V ukázkových přírodních zahradách se můžete osobně přesvědčit, jak to funguje, a najít zde inspiraci i pro vlastní zahradu. Zastoupeny jsou zahrady různých typů a různého využití. Od veřejně přístupných ploch jako např. v obci Lukov, přes školní zahrady až k zahradám soukromým. U většiny zahrad je prohlídka či komentovaná prohlídka možná pouze po domluvě předem.

VÝZVA PRO VÁS!

Máte obzvláště pozoruhodnou zahradu a dodržujete uvedená základní kritéria? Chcete se podělit o vaše znalosti a zkušenosti z vlastního přírodního zahradničení? Máte odvahu představit svoji zahradu nejen rodině, přátelům a známým, ale také předávat myšlenku přírodních zahrad široké veřejnosti? Pomocí zahradní plakety můžete dát viditelné znamení toho, že jste ochotni tak učinit. Navíc se můžete stát součástí nabídky produktu zahradní turistiky.

Více informací a fotografií ke všem ukázkovým přírodním zahradám najdete v galerii na:
www.prirodnizahrada.eu

UKÁZKOVÁ PŘÍRODNÍ ZAHRADA STARÁ ŘÍŠE

soukromá zahrada

Romantická přírodní zahrada o rozloze 1500 m² má bohatou rodinnou historii. Rozprostírá se v okolí rodinného domu, postaveného v 50. letech minulého století. Kostru zahrady tvoří vzrostlé stromy, vysázené před více než 60 lety. Na zahradě je přes 70 stromů a kolem 300 keřů, mezi něž jsou citlivě zasazeny trvalky převážně do stínu a polostínu. Naleznete tu útulná zákoutí s hustými porosty brečťanu, divoké kouty, úkryty a pítka pro zvířata, místa k odpočinku či domečky pro děti. Ve slunných částech zahrady můžete obdivovat historické a anglické růže, kvetoucí keře, trvalky k řezu, bylinky i rostliny lákající hmyz. Tato zahrada je duší všech svých současných a bývalých majitelů, místo, kde přirozeně prostupuje poetický princip s výtvarným citěním a kde je svoboda tím nejdůležitějším prvkem.

Marta Veselá Jirousová, Stará Říše 33, 588 67 Stará Říše, tel. 777 007 473, julliana@centrum.cz, www.zahradastararise.cz

Otvírací doba: Po předchozí domluvě a o víkendu otevřených zahrad.

VAVŘÍNOVÁ ZAHRADA

soukromá zahrada, Hybrálec u Jihlavy

Bylinkovo – ovocná zahrada s koupacím přírodním jezírkem. Zahrada je zaměřená na relaxaci a léčbu těla i ducha. Je zde dřevěný apidomek pro pobyt osob v blízkosti včel. Inspirací pro návštěvníky může být i fakt, že zahrada je celá ve svahu.

Pěstované byliny, ovoce a zelenina jsou námi přímo zpracovávány a produkty z nich si veřejnost může zakoupit v našem samoobslužném krámku (otevřený nonstop). Přes léto jsou zde ve venkovním altánu pořádány nejrůznější workshopy a semináře.

Ing. Eva Stoklásková Hegerová, Hybrálec 5, 586 01 Jihlava, tel. 604 128 478, info@zahradylaurus.cz, www.zahradylaurus.cz/ FB: Zahrady Laurus, www.varinovazahrada.cz / FB: Vavřínová zahrada

Otvírací doba: Po předchozí domluvě nebo v rámci konaných akcí.

Jihlavsko

3

ZAHRAVA V HARMONII

soukromá zahrada, Nevcehle

Naši zahradu jsme založili v roce 2009, kdy jsme měli malé děti. Je to tedy zahrada primárně rodinná, kdy nám šlo o to, aby nám poskytla plody po většinu roku a zároveň, aby se v ní dobře žilo. Aby nás při vstupu obejmula a bylo krásné v ní spočinout. Aby povzbudila tělo i duši. A to se nám myslím podařilo, jak díky uplatnění prvků Fengu shui, tak intenzivnímu studiu TČM a bylinek, které jsou nedílnou součástí zahrady. Při vstupu na zahradu je tak na co se dívat, co hladit, čichat a prakticky v jakémkoliv roční období v roce i něco ochutnat, a to všechno za zpěvu ptáků a bručení třeba i včel.

Šárka Höferová, 588 62 Nevcehle 107, tel. 603 920 735, sarka.hoferova@gmail.com
www.gardeninharmony.cz, IG stránky: Zahrada v harmonii (@gardeninharmony.cz)

Otevírací doba: po předchozí domluvě; možnost komentované prohlídky v anglickém jazyce

Jihlavsko

4

CHALOUPECKÁ PŘÍRODNÍ ZAHRAVA

výuková zahrada, Kněžice

Zahrada obklopuje ze tří stran bývalý lovecký zámek, ve kterém sídlí pobytové ekocentrum. Skládá se ze zahrady okrasné s trvalkami, bylinkami a malým jezírkem. V pěstební části jsou vysoké záhony a skleník, květnatá louka a ovocný sad se včelami. Samostatnou část tvoří babiččin dvorek s domácími zvířaty. Zahrada je využívána při výukových programech pro děti, při seminářích pro pedagogy, akcích pro veřejnost a slouží také návštěvníkům střediska.

Chaloupky o.p.s. a lesní mateřská škola, Kněžice 109, 675 29 Kněžice, tel. 568 870 434, knezice@chaloupky.cz, www.chaloupky.cz, FB: Chaloupky o.p.s.

Otvírací doba: po předchozí domluvě a při akcích pořádaných ekocentrem.

Třebíčsko

5

ZAHRADA V KOUTĚ

soukromá zahrada, Budkov

Zahrada o rozloze 4300 m² v sobě nese propojení stylu venkovského, anglického a moderny. Zahrada je osázena kvetoucími trvalkami, travinami, keři, listnatými a ovocnými stromy, živými ploty. Nabízí několik odpočinkových míst k načerpání energie, úkryty pro živočichy. V rozpracování je ateliér pro promítací videa (zahrada natáčena televizí v roce 2023) a výstavu fotografií. V zahradě je možnost uskutečnit pro školy a školky projektový den.

Daniel Seitl a Lenka Seitlová, Budkov 77, 675 42 Budkov, tel. 774 805 199, 608 623 252
seitlovalenka@seznam.cz

Otvírací doba: Po předchozí domluvě a o Víkendu otevřených zahrad. Zákaz psů.

Třebíčsko

6

PLACKÝ DVŮR

soukromá zahrada, Placký dvůr u Náměště nad Oslavou

Zahrada, kde se daří nejen rostlinám, ale i hmyzu. Vznikla rekultivací zanedbaného pozemku, který byl z části navážka kamení a cihel. Každý kousek půdy byl vydobyt a postupně zde našly místo různé druhy zeleně, květiny, zeleninové záhony, ovocné stromy, malé jezírko. Mnohaletou úpravou, hlavně navážením kompostu, střídáním plodin a zkoušením, čemu se může zde dařit, jsme dosáhli dnešní podoby zahrady, která ovšem nemusí být poslední.

Magdalena Staňová, Ocmanice - Placký dvůr 78, 675 71 Náměšť nad Oslavou,
magdalena.stanova@seznam.cz, tel. 724 786 302

Otvírací doba: Po předchozí domluvě.

Třebíčsko

7

ZAHRAHA DOMOVA NA ZÁMKU, MYSLIBOŘICE

veřejná zahrada

Zahrada je součástí areálu barokního zámku, v němž v současné době provozuje své sociální služby Diakonie ČCE – středisko v Myslibořicích. Zámecký areál je jednou z nejkrásnějších barokních zahrad na Vysočině s přirozenou anglickou zahradní architekturou. Celá zahrada je rozdělena na dvě části, přírodně okrasnou a užitkově hospodářskou. Dominantním základem zahrady jsou typické prvky tvořící malebnou krajinu, jako umělý vodní kanál s kamenným mostem, jírovcové aleje a louky. Zahradu je možné navštěvovat celý rok a sledovat v ní proměny ročních období.

Bc. Michaela Grmelová, Diakonie ČCE, 675 60 Myslibořice 1, tel.: 568 834 933
e-mail: reditel@domovmysliborice.cz, www.domovmysliborice.cz

Třebíčsko

8

PŘÍRODNÍ UČEBNA PŘI ZŠ MYSLIBOŘICE

školní zahrada

Přírodní učebna je rozdělena na části podle biotopů. Máme tu osázené vodní jezírko, bylinkovou zahrádku, kompost i ještěřkovitě. Nechybí koutek s drobným ovocem, chýše z vrbových proutků, jeskyně, louka nebo pěstitelský záhon. Strohost zahrady se nám podařilo oživit vyvýšeným záhonem, kamennou zídou, zákoutími obrostlé různými keři a koloseem s ohništěm. Odpočinkovou část s dřevěnými lavicemi zastíňuje pergola, relaxační část zastupují cvičební prvky.

V učebně najdeme i různé nápady k oživení výuky – meteorologická stanice, ukazatel směru tzv. rozcestník, hmatová stezka, matematický koutek, „hora Sněžka“, sluneční hodiny.

Libuše Davidová, ZŠ a MŠ Myslibořice 170, 675 60 Myslibořice, tel. 731 507 690,
reditel@zsmysliborice.cz, www.zsmysliborice.cz

Otvírací doba: Po předchozí domluvě a např. o Víkendů otevřených zahrad.

Třebíčsko

9

ŠKOLNÍ ZAHRADA PŘI MŠ MYSLIBOŘICE

školní zahrada

Přírodní zahradu jsme začali budovat v roce 2011. Od té doby prošla řadou úprav a proměn. Současná podoba zahrady nabízí prostory pro hru, odpočinek a relaxaci, ale i pro učení a objevování. Přijďte si prohlédnout koutky na vaření, lesík, zahrádku s různými trvalkami, jedlý logopedický lesík, čtverečkovou zahrádku, domečky pro skřítky a další zákoutí. Pro venkovní aktivity a akce pro rodiče s dětmi využíváme velkou zastřešenou pergolu.

Třebíčsko

10

ZAHRADA PŘI MŠ FIŠEROVA

školní zahrada, Moravské Budějovice

Zahrada dotváří stávající prostředí MŠ a poskytuje dětem další možnosti jejich využití. Součástí je jezírko, altán se zelenou střechou, amfiteátr, trvalkové záhony, hmyzí hotely, kompostéry, bylinková spirála, hmatový chodníček, mozaiková cesta, kmenová prolézačka, šterkové hrací plochy, vyvýšený záhon, vrbové stavby, jahodový záhon, bylinkový záhon, keře a stromy, treláž pro popínavky a hmyzí hotel. Děti nejvíce oceňují, že si mohou samy něco dobrého natrhat – jahody, ostružiny, bylinky využíváme na čaje. Zahrada je využívána pro vzdělávání dětí, volné hry i akce pro rodiče.

Třebíčsko

11

KRÁLOVSTVÍ PANÍ PŘÍRODY

školní zahrada při MŠ Jaroměřice nad Rokytnou

Ve spolupráci zahradníka pana Vejtasy a nadšených dětí vznikla bylinková spirála, broukoviště Brouka Pytlíka, Rákosníčkův vrbový domeček, nektarová čerpací stanice motýla Emanuela, kompostér žížaly Jůlinky, zobací záhonek, ještěrkoviště, divoký koutek paní Přírody, sáňkovací kopec, kuchyňka pana Vafečky, kompasové stromy, hmyzí hotel. S názvy postaviček se děti na zahradě cítí opravdu jako v pohádce.

Třebíčsko

12

ŠKOLNÍ ZAHRADA PŘI ZŠ A MŠ DOMAMIL

školní zahrada

Zahradu od září 2012 budují žáci společně se svými učiteli. Na jaře upoutá pozornost záhon kvetoucích cibulovin okolo kamenného krokodýla, v létě je vystřídá trvalkový záhon. Odpočinout si můžete na gabionovém posezení. Inspirovat se můžete domečkem na nářadí se zelenou střechou, malým jezírkem nebo bylinkovou spirálou. Největší zajímavostí naší zahrady je 13 vysokých záhonů vyrobených z různých materiálů. První záhony jsme postavili z fošen, další z gabionů nebo z odkorněných kůlů. Dále můžete vidět záhon z prken, cihel, palet, trámů, plechu, recyklovaných plastových profilů, plotových dílců, betonové roury nebo upletený z vrbového proutí ve tvaru velkého koše. Poslední záhon jsme vyrobili z textilního kompozitu.

Mateřská škola, Husova 168, 675 51 Jaroměřice nad Rokytnou, tel. 734 171 099,
ms@ms-jaromerice.cz, www.ms-jaromerice.cz

Otevírací doba: po předchozí domluvě, při pořádaných akcích.

Miroslav Kabelka, ZŠ a MŠ Domamil, 675 43 Domamil 115, tel. 565 383 676,
miroslavkabelka@seznam.cz, www.skoladomamil.cz

Otevírací doba: po předchozí domluvě, při pořádaných akcích, např. Víkend otevřených zahrad

Třebíčsko

13

UKÁZKOVÁ ŠKOLNÍ ZAHRADA ŽŠ KPT. JAROŠE

školní zahrada, Třebíč

Zahrada jako zelená oáza uvnitř betonové plochy sídliště. Vzrostlé listnaté i jehličnaté stromy různých druhů vytvářejí příjemná stinná zákoutí, slunci otevřené plochy jsou využívány pro pohyb, k pěstování růží nebo k pozorování ještěrek ve skalce. Zahradou prochází naučná stezka s 10 stanovišti, můžete se zastavit u jezírka s lekníny a drobnými vodními živočichy, u bylinkové spirály přičichnout k voňavým rostlinkám nebo v miniarboretu obdivovat zbarvení a tvary okrasných dřevin. Cestou k zeleninové a ovocné části zahrady minete vrbový tunel a meteorologickou stanicí, která posílá naměřené hodnoty do Hydrometeorologického ústavu v Brně. V prostorném skleníku a na zeleninových záhonech sklízíme zeleninu. Kromě jabloní, hrušní a višně zde najdete aronii, moruší, muchovník, rakytník nebo nashi hrušku. Přírodní odpad ze zahrady je kompostován. Podpořit bohatou úrodu pomáhají včelky, které sídlí v ukázkových včelích úlech.

Milena Bendová, Základní škola, ul. Kpt. Jaroše 836, 674 01 Třebíč, tel. 739 082 698, milenabendova@seznam.cz, www.zsjarose.cz

Otvírací doba: Po předchozí domluvě a při těchto příležitostech: Víkend otevřených zahrad, podzimní slavnost, zahradní hry pro děti z MŠ, prezentace jarního řezu ovocných stromů, Duhové hry.

Třebíčsko

14

ZAHRADA U ŠKOLY, JAKUBOV

školní zahrada

Dominantou zahrady jsou vzrostlé, převážně listnaté stromy a keře. Součástí zahrady je velký trvalkový záhon, živé ploty, suchá zídka, jezírko, broukoviště, bylinková zahrádka, vyvýšené záhony, skleník, různé druhy drobného ovoce, altán, ovocný sad, travnaté hřiště, květná louka, divoký koutek, kompost a nově vysázený školní lesík.

Zahradu celoročně využívají především děti ze základní a mateřské školy a je i volně přístupná pro veřejnost. Děti tráví čas v zahradě o přestávkách, při výuce, v družině, odpoledne po vyučování i o víkendech. Zahrada je využívána rovněž k různým slavnostem a setkáváním s veřejností.

Hana Dračková, ZŠ a MŠ Jakubov u Moravských Budějovic 130, 675 44 pošta Lesonice, tel. 565 383 676; 607 648 287, hana.drackova@centrum.cz, <https://www.jakubov.cz/skola>

Otvírací doba: volně přístupné

Třebíčsko

15

ODPOČINKOVÁ ZÓNA V OBCE LUKOV

veřejný prostor, Lukov u Moravských Budějovic

Odpočinková venkovská zahrada s dětskými herními prvky a posezením. Centrální bylinková spirála, lemové záhony s typickými venkovskými trvalkami, ovocné a alejové stromy, živý plot z jedlých bobulových keřů. K hrám slouží houpačky, kopec se kluzavkou pro běhání a sáňkování.

Třebíčsko

16

UKÁZKOVÁ PŘÍRODNÍ ZAHRADA FIRMY LITOBAL

firmitní zahrada, Lažínky

Okolí firemního areálu je koncipováno jako okrasná, ale především jedlá zahrada. Od časného léta do pozdního podzimu je co ochutnávat – remontující maliny, ostružiny, lesní jahody. Vše je potrženo a doplněnou krásou trvalek, keřů, stromů a nechybí ani růže. Zahrada je vidět z obchvatu Moravských Budějovic, sjezd na Lažínky.

Žďársko

17

PŘÍRODNÍ ZAHRADA S KERAMICKOU DÍLNOU

soukromá zahrada, Oslavice

Zahrada malé rodové zemědělské usedlosti typické pro kraj Vysočina. K vidění je trvalková předzahrádka, skalka ze syenitu s rozličnými netřesky a rozchodníky, uzavřený dvůr a zahrada na mírném jižním svahu s ovocnými stromy a zeleninovými záhony. Hospodářský koloběh doplňují slepice a malá domácí zvířata. V prostoru zemědělské usedlosti se nachází keramická tvůrčí dílna. Můžete si zde zakoupit originální zahradní keramiku i jiné autorské výrobky. Pro veřejnost je zde stálá prodejní výstava.

Hana Hikešová, Oslavice 18, 594 01 Velké Meziříčí, tel. 776 288 858, hanahi@email.cz, www.keramikazoslavice.cz, FB Keramika z Oslavice

Otvírací doba: Po předchozí domluvě, o víkendu otevřených zahrad. Není povolen vstup se psy.

Žďársko

18

CHALUPA POD LÍPOU

soukromá zahrada, Krásné u Sněžného

Zahrada v turisticky atraktivní lokalitě v centru Žďárských vrchů nabízí poznání pěstitelského umění a zahradní architektury z přírodně dostupných materiálů. V předzahrádce u štítu chalupy jsou bylinky a trvalky, keře, ale i malý haltýř a hmatový chodník pod památnou lípou. Pěstitelská část zahrady nabízí plodiny pro tradiční českou kuchyni. Za stodolou je malý ovocný sad s květnatou loukou. Hospodářství je též propojeno s chovem zvířectva na loukách navazujících k chalupě.

Zahrada je ideálním cílem výletů pro návštěvu rodin s dětmi, neboť mimo jiné se na ní nachází pískoviště, herní prvky pro děti či ohniště.

Anna a Marek Štukhejlovi, Krásné 35, 592 03 Sněžné, tel. 723 457 466, stukhejlovaanna@seznam.cz, www.chalupapodlipou.net

Otvírací doba: možnost pořádání školních výletů a exkurzí, které je však nutno domluvit předem.

Žďársko

19

ZAHRAHA DOROTKA

vzdělávací zahrada, Koníkov

Zahrada se nachází na polosamotě na naučné stezce kolem Metodky v CHKO Žďárské vrchy. Od roku 2012 zde v souladu s přírodou postupně vysazujeme stromy, keře, květiny, byliny, pěstujeme ovoce a zeleninu. Na části chováme zvířata a včelaříme. V roce 2018 jsme založili Ekocentrum Rojko, které se zabývá enviromentálním mimoškolním vzděláváním. Na zahradě máme herní prvky pro děti, zapojujeme se do zahradní terapie.

Alexandra Bobulová, Koníkov 46, 592 42 Věcov, tel. 776 857 227,
alexandra.bobulova@ekocentrumrojko.cz, www.ekocentrum-rojko.cz

Otvírací doba: po předchozí domluvě

Žďársko

20

TERAPEUTICKÁ ZAHRAHA EKOCENTRA CHALOUPKY

Baliny u Velkého Meziříčí

Sídlíme v bývalé zemědělské usedlosti uprostřed přírodního parku Balinské údolí. Bezbariérový prostor sestává z učebny, sálu a rozsáhlé zážitkové terapeutické zahrady, která reflektuje specifické potřeby lidí s handicapem. S klienty sociální služby hodně pěstujeme zejména ve vysokých záhonech, v bylinkových záhonech a ve skleníku, úrodu ze zahrady zpracováváme. Při procházce zahrady se můžete inspirovat trvalkovými a bylinkovými záhony, prozkoumat půdu a kořenový systém, pozorovat život v rybníčku, ochladit se ve vrbovém týpí. Děti jistě nevynechají autorské herní prvky.

V rámci sociální služby Klubu Lebeda se věnujeme zahradní terapii a poskytujeme jednorázové programy pro dospělé i seniory. Bohatou nabídku činnosti naleznete na našich webových stránkách.

Jana Audy, Chaloupky o.p.s., Baliny 1, 594 01 Velké Meziříčí, tel. 737 079 075,
jana.audy@chaloupky.cz, www.chaloupky.cz, FB: Chaloupky o.p.s.

Otvírací doba: po předchozí domluvě, při pořádaných akcích.

Žďársko

21

DOBRODRUŽNÁ ZAHRADA ŠKOLÍČKY KAMARÁD

školní zahrada při MŠ Nové Veselí

Zahrada Školičky Kamarád je jako centrum environmentálního dění. Nabízí prostor pro edukaci a objevování, pro dobrodružnou hru, pro polytechnické dovednosti. Zahrada je jako spížírna, kde pěstujeme, pečujeme, sklízíme a zpracováváme. Je domovem živočichů a zvířátek, je místem setkávání se s komunitami (rodičovská, sousedská, mezigenerační aj.). Na zahradě vaříme a pečeme, ať už v kotlíku na ohništi či v hliněné peci. A hlavně zahrada je naším místem, kde je nám dobře a každý si tam najde svůj prostor.

Pořádáme zde farmářské trhy, slavnosti při různých příležitostech, aktivity s rodinami, workshopy, třeba bylinkový. Přijďte zažít radost na naší zahradu.

Monika Kovalská, MŠ Nové Veselí, Na Výsluní 286, 592 14 Nové Veselí, tel. 733 132 583, ms.nove.veseli@seznam.cz, www.ms.noveveseli.cz / FB: MŠ Kamarád Nové Veselí

Otvírací doba: Po předchozí domluvě, Víkend otevřených zahrad a slavnosti školky.

Žďársko

22

ZAHRADA PŘI ŽŠ NOVÉ VESELÍ

školní zahrada

Na rozloze přibližně 2 800 m² máme pěstebními záhony se zeleninou, bylinky a květiny, uplatňujeme smíšené kultury. Máme malý jabloňový sad, dvě hrušně a třešeň a bobulové keře. Na zahradě jsou dvě jezírka, jedno přírodní s jílovým dnem, druhé opatřené folií. Vyskytují se zde kriticky ohrožení skokani ostrovní, jejichž samečci v době páření zmodrají. V části zahrady je květnatá louka sečená dvakrát ročně kosou. Jsou tu ukázky lesních rostlin a kamenná stráž se suchomilnými rostlinami. Pro podporu živočichů jsou instalovány ptačí budky a krmítka, hmyzí hotel a ježčí hromada. Na zahradě je altán sloužící k výuce, hmatová stezka a ohniště s lavičkami. Zázemí tvoří domek s náradím a kompostovací záchod. Zahrada je využívána v rámci výuky, ale i ve volnočasových aktivitách dětí, jako je přírodovědný kroužek Kulíšci. Novinkou bude geoparčík s ukázkami hornin z okolí.

Eva Nováková, ZŠ Nové Veselí, Na Městečku 1, 592 14 Nové Veselí, tel. 774 521 034, eva.jahoda@seznam.cz, www.zsnoveveseli.cz

Žďársko

23

POHÁDKOVÁ ZAHRADA

školní zahrada při MŠ Pohádka, Žďár nad Sázavou

Zahradu využíváme jak ke spontánním pohybovým a badatelským aktivitám, tak i pro realizaci našich vzdělávacích záměrů. Najdete zde místo pro odpočinek, pozorování, rozvoj smyslového vnímání a kreativity, ale i prostor k hospodaření na zvýšených záhonech, různé druhy stromů i ovocných keřů s popisky, např. červený jeřáb, rakytník, kdoule, jabloně, švestky, borůvky, rybíz, angrešt aj. Pro bádání je tu mrtvé dřevo, různé druhy hmyzích domečků. Děti se rády schovávají a hrají si v bludišti z keřů. Pro hrátky s vodou či jiným přírodním materiálem slouží altán uprostřed zahrady. Všemi smysly děti vnímají květinovou divokou loučku, kvetoucí živý plot a bylinkový záhon, který samy zastříhují a bylinky suší. V Pohádkové zahradě hnízdí spousta ptáčků, které zde svým štěbetáním dotváří úžasnou relaxační atmosféru. Děti se o nich učí spoustu zajímavého, doplňují krmítka i počty budek k hnízdění. Pozornost věnujeme také správnému kompostování bioodpadu z naší školní jídelny, trávu ze zahrady využíváme k mulčování.

Iveta Klusáková, MŠ Pohádka, Brodská 776/5, 591 01 Žďár nad Sázavou,
tel. 739 036 151, klusakova@mszdar.cz, www.mszdar.cz

Otevírací doba: Po předchozí domluvě, v rámci akcí.

Žďársko

24

ŠKOLNÍ ZAHRADA PŘI ŽŠ A PŠ VELKÁ BÍTEŠ,

školní zahrada

Zahradu aktivně užíváme se žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, je rozdělena do několika zón. Odpočinkovou zónu tvoří přírodní učebna, hmatová stezka, travnatá plocha pro hry. V pěstitelské zóně se nachází malý ovocný sad, zeleninové záhony a bylinková spirála. Další zónou je prostor, ve kterém roste lesní miniškolka a několik již vzrostlých jehličnatých a listnatých stromů, skalka s trvalkami a letničkami. Ve středu zahrady je vyvýšený záhon pro vozíčkáře a ohniště s posezením. Společně jsme vybudovali africký záhon. Součástí zahrady je zahradní domek na nářadí, jehož střecha je zdrojem dešťové vody. Nádrž na dešťovou vodu má osázenou zelenou střechu. Na zahradě je několik kompostérů.

Mgr. Blanka Gaizurová, ŽŠ a PŠ Velké Bíteš p.o., Tišnovská 116, 595 01 Velká Bíteš,
tel.: 566 789 552, e-mail: info@specskolabites.cz, www.specskolabites.cz

Havlíčkovbrodsko

25

VENKOVSKÁ ZAHRADA

soukromá zahrada Libická Lhotka u Chotěboře

Zahrada je takovou „babiččinou zahradou“. Najdete v ní kvetoucí rostliny po celou sezónu – od prvních cibulovin až do pozdního podzimu. Zahradu s námi sdílí spousta drobných živočichů včetně domácích – zdrobnělé slepičky v sadu, po dvoře a záhonech pobíhají indiští běžci, na sluníčku se vyhřívají kočky. Najdete u nás jílové jezírko (bez fólie a vzduchování), zelené střechy, smíšené zeleninové záhony a ve skleníku kromě běžné zeleniny i fíkovník.

Havlíčkovbrodsko

26

NA DOBRÉM KONCI

soukromá zahrada, Hněvkovice

Zahrada propojuje přírodu (volně se prolíná do krajiny, rostliny jsou ve společenstvích, rozvržení zahrady podle světových stran a elementů, pěstování rostlin podle cyklů přírody aj.), estetičnost (tvarové zářiče, vyvýšené záhony, zákoutí, zóny zahrady, vodní plochy, polykultury), hojnost různých druhů rostlin (zelenina, byliny, keře, stromy – ovocné i tvrdý ořechový sad i netradiční druhy) a zahradní prvky či různá zákoutí, která mají hlavně klidový a meditativní charakter. Zahrada je u harmonizačního centra, tak je její hlavní rezonancí – směr k soběstačnosti a zároveň klid a život ve spojení s přírodou.

Ivana Peterková, Libická Lhotka 13, 583 01 Chotěboř,
tel. 604 126 857, astroiva@seznam.cz, www.ukazkovaprirodnizahrada.cz

Otevírací doba: Pouze po předchozí domluvě

Lucie Burianová, Hněvkovice 53, 582 94, tel.: 777 653 987, 775 345 365,
nadobremkonci@centrum.cz, www.nadobremkonci.cz, https://shop.nadobremkonci.cz/
FB Lucie Burianová, Instagram: nadobremkonci

Havlíčkobrodsko

27

ZAHRADA U KRUPSKÉ ŠKOLY

výuková zahrada, Horní Krupá

Zahrada na mírně svažitém pozemku je rozdělena do několika na sebe navazujících částí. V horní části pod okny naleznete bylinkový kopeček, zeleninové záhony, kompost, rovný travnatý prostor před dřevěným altánem sloužící k dopolední výuce dětí. Sluneční stráň s bylinami a květinami lákavými pro motýly a hmyz kryje ohniště s posezením. Kvetoucí louka je po stranách osázena živým plotem z jedlých keřů. V nejnižší části si můžete odpočinout ve vrbovém altánu, pozorovat kvetoucí trvalkový záhon a hmyzím koutek. Hospodaříme s vodou na pozemku, zachytáváme dešťovou vodu, využíváme krytou studánku a nově je vybudována kořenová čistička odpadních vod. Zahrada je využívána jako výuková pro programy pro školy, při příměstských táborech a dalších akcích. Po prohlídce zahrady se můžete vydat na Stezku za humny, která vás zavede do okolí obce.

Iva Kopecká, Ekocentrum Chaloupky, Horní Krupá 39, 580 01 Havlíčkův Brod, tel. 734 416 343, iva.kopecka@chaloupky.cz, <https://www.chaloupky.cz/horni-krupa/>, FB: Chaloupky o.p.s.

Otevírací doba: celoročně po předchozí domluvě, v rámci akcí Ekocentra, zahrada je volně přístupná.

Havlíčkobrodsko

28

PŘÍRODNÍ ZAHRADA S GEOPARKEM „POD PLATANEM“

školní zahrada u Gymnázia Chotěboř

Školní zahrada na pozemku Gymnázia Chotěboř obsahuje všechny základní i mnoho doplňkových prvků přírodní zahrady a certifikát získala již v roce 2012. V roce 2017 byl zahradě udělen titul ukázková přírodní zahrada. V zahradě se nachází také 14 bloků hornin z území Národního geoparku Železné hory, který se rozprostírá na sever od města. Zahrada je místem využívaným nejen pro výuku studentů chotěbořského gymnázia a základních škol z regionu, ale je také přístupná veřejnosti, a to v rámci mnoha aktivit, které zde probíhají i kdykoliv v otevírací době zdejšího infocentra. V geoparku i zahradě nalezneme asi dvacet informačních tabulí a jsou vytvořeny pracovní listy i brožurky, a to jak v češtině, tak v angličtině. Největší výjimečností zdejší zahrady je ale to, že celý areál byl vytvořen pouze učiteli a studenty zdejšího gymnázia, stejně tak jako veškeré informační materiály.

Eva Jirsová, Gymnázium, Jiráskova 637, 583 01 Chotěboř, tel. 720 248 654, jirsova@gch.cz, <https://www.ekoklubgch.cz/>

Otvírací doba: Po předchozí domluvě, Víkend otevřených dveří, Výstava na stromech, Dny města

Havlíčkovobrodsko

29

ZAHRADA ZŠ PŘIBYSLAV

školní zahrada

Zahrada je místem pro výuku, práci, odpočinek, setkávání různých generací, bádání a pozorování přírody. Pěstujeme hospodářské plodiny, zeleninu a ovoce, léčivé bylinky a okrasné trvalky. Z výpěstků vaříme, vyrábíme sirupy, marmelády a čaje, používáme je ke krmení ptáků v zimě a terarijních zvířat chovaných ve škole. Květnatou louku sečeme kosou, sušíme seno a krmíme s ním morčata chovaná celoročně na zahradě. Jezírka slouží k lovu a pozorování vodních bezobratlých, komposty k pozorování půdních bezobratlých. K volnočasovým aktivitám a hrám slouží hmatová stezka, Člověče nezlob se!, Můlky, k výuce mnoha předmětů pak popisné cedulky ve třech světových jazycích, zahradní prvky jako tělesa pro výuku matematiky, sluneční hodiny, čtvereční jednotky v praxi, ukázky přirozených ekosystémů – les, louka, jezírko, hmyzí hotely, ptačí budky, broukoviště pro pozorování volně žijících živočichů, mravenčí a včelí stezka).

Marie Zichová, Školní zahrada ZŠ Přibyslav, ul. Tržiště, 582 22 Přibyslav, tel. 731 722 608, zichovam@zspribyslav.cz, www.zspribyslav.cz, FB: ZŠ Přibyslav

Otevírací doba: po předchozí domluvě, Víkend otevřených zahrada a další akce.

Havlíčkovobrodsko

30

ZAHRADA SMYSLOVÉHO VNÍMÁNÍ

terapeutická veřejná zahrada, Havlíčkův Brod

Zahrada při "Domově pro seniory Reynkova" získala plaketu v roce 2019. Za tímto oceněním je obrovský kus práce a nadšení vedení zařízení i našich klientů. Zahrada je plně využívána našimi seniory, jejich rodinami, ale slouží i pro veřejnost. Naši klienti v zahradě mohou odpočívat na lavičkách i v altánu, projíždět se po celé upravené trase a mají zde i možnost cvičících prvků. Pokud jsou senioři aktivnější, tak se v rámci zahradního kroužku mohou podílet na úpravě záhonků, popřípadě na pletí a sázení květin i zeleniny. Od roku 2019 nabízíme i novinku GEO-STEZKU. Těšíme se, že naši zahradu navštívíte.

Magdalena Kufrová, Domov pro seniory, Reynkova 3643, 580 01 Havlíčkův Brod, tel. 728 462 989, kufrova@ssmhb.cz, www.ssmhb.cz

Otevírací doba: celoročně, po předchozí domluvě, možnost komentované prohlídky.

Havlíčkovobrodsko

31

ZAHRADA VE STANICI PAVLOV

výuková zahrada, Pavlov

Zahrada jako zelený ráj představuje různé způsoby, jak zvýšit biodiverzitu v našich zahradách. Hned při vstupu vás uvítají loggery – brokovistiště, kde můžete pozorovat fascinující život hmyzu. Bylinková zahrada s hmyzím hotelem, který přitahuje nejen včely a motýly. Největším lákadlem je mokřadní část s tůňemi s jezírky, kde se během roku můžete setkat s čolkem obecným, potápníkem vroubeným či skokanem hnědým. Vodní plochy jsou domovem vážek, šídla a mnoha dalších fascinujících organismů. Rostlinný svět vás zase okouzlí proměnami mokřadních a stinných trvalek, které se během roku střídají v květu. Slunečná část zahrady ukrývá suchou zidku pro plazy, která přechází do podmáčené části a kterou doplňují stavbičky z vrbového proutí a květnatá louka. Součástí zahrady je dřevěná pergola, která slouží jako venkovní učebna. Setkávají se tu děti z přírodovědného kroužku i školní třídy při vzdělávacích programech.

Ing. Zbyšek Karafiát, Ph.D., Stanice Pavlov, Pavlov 54, 584 01, tel. 734 309 798,
e-mail: reditel@stanicepavlov.cz, www.stanicepavlov.eu,
FB stránky: <https://www.facebook.com/stanicepavlov>

Otevírací doba: 9.00–16.00, víkendy od dubna do září, vstup zpoplatněn

Pelhřimovsko

32

ZAHRADA JAROSLAVY A BOHUMILA FEXOVIČŮ

soukromá zahrada, Chrástov

Zahrada je součástí původního hospodářského statku s vnitřním dvorem o rozloze více jak 5500 m². Na pozemku se vzrostlými stromy, objevíte různá zákoutí s vodními prvky: studánka, rybník, jezírko – mokřad. Máme zahradu okrasnou s trvalkami, část bylinkovou, kvetoucí loučky, hmyzí hotýlky, divoké koutky. Nechybí zeleninová zahrada, kterou mulčujeme a od loučky je oddělená svezlem. Žije zde s námi mnoho druhů hmyzu, motýli, vážky, včely samotářky, čmeláci... Dále žáby, ještěrky, užovky, lasice, ježci, netopýři...

K odpočinku rodině i přátelům slouží švestkový slunečník s kamenným stolem a ohništěm.

Slovy básníka: „A já tam budu mít trochu klidu, neboť klid přichází pomalu, po kapkách skapává ze závoju rána, tam kde cvrček zpívá.“

Jaroslava Fexová, Chrástov 1, 393 01 Pelhřimov, tel. 728 319 123, jarfex@centrum.cz

Otvírací doba: Po předchozí domluvě, Víkend otevřených zahrad.

Pelhřimovsko

33

ZAHRAHA KUMŽÁKOVÝCH

soukromá zahrada, Rynárec

Zahrada je situována ve svahu, střídají se zde suchá, vlhká až mokrá stanoviště s ukázkami jejich možného využití, bylinkové a smíšené záhony, suchý potok, rybníček, dešťová zahrádka. Stanoviště jsou doplněna drobnými stavbami – domečky pro hmyz, bylinkovou spirálou a vyvýšenými záhony. Kostru zahrady tvoří ovocné stromy, jedlé keře a užitková část se skleníkem. Přírodě blízkou péčí přestavuje mulčování, kompostování, výroba jích na ochranu i podporu rostlin, využívání dešťové vody.

Dana Kumžáková, Rynárec 78, 394 01, tel. 605 976 157, danakumzak@seznam.cz

Otevírací doba: Po předchozí domluvě, Víkend otevřených zahrad.

Pelhřimovsko

34

FOŘTOVA ZAHRÁDKA

soukromá zahrada, Eš

Hlavní ideou naší zahrady je **odlišný charakter** částí **zahrady** podle orientace na světové strany. **Jižní strana** se vstupem je formálně uspořádaná, převážně okrasná (trvalky a růže), doplněná ovocnými stromy a keři. **Západní část zahrady** u vstupu do kuchyně poskytuje prostor bylinkovým záhonům s menším posezením pro podvečerní slunce, nad strouhou břehový porost z trvalek. **Severní část zahrady**, která je zcela stíněna domem, je místo provozních funkcí (kůlna, kompost), a místem pro rostliny, které mají rádi stín a vlhko. **Východní část zahrady** má volnější pojetí poskytující propojení s krajinou. Hlavním prvkem této části zahrady je POTAGER. Tento způsob pěstování neodděluje okrasné rostliny od těch produkčních, ale snaží se je harmonicky propojit. Tímto způsobem se nám daří permakulturně vytvářet prostor až pro 20 druhů zeleniny, kde mezi okurkami rostou cínie a u pažitky třeba anglické růže. Na zahradě jsou umístěny houpačky, venkovní dětská kuchyňka a pískoviště, morčata.

Zuzana Blackburn, Eš 39, 395 01 Eš, tel. 735 775 603, zuzana.blackburn@outlook.com

Otevírací doba: pouze po předchozí domluvě s komentovanou prohlídkou i v AJ, není dovolen vstup psům.

Pelhřimovsko

35

ZAHRADA ŽŠ KRÁSOVY DOMKY

školní zahrada při ŽŠ Krásovy domky, Pelhřimov

Naše přírodní jedlá zahrada se nachází uprostřed vnitrobloku, ze všech stran obklopena budovami školy. Přesto zde naleznete kousek přírody, venkovní učebnu, bylinkovou spirálu, záhony se zeleninou, keře s drobnými bobulovinami, ovocné stromky, květiny, krmítka, hmyzí hotel a prostor pro zábavu dětí. Momentálně bojujeme se suchem a snažíme se o kvalitativní přerod zahrady s ohledem na klimatické změny (probíhá částečná rekonstrukce).

Blanka Medová, ŽŠ Krásovy domky 989, 393 01 Pelhřimov
tel. 777 671 407, medova@krasovy-domky.cz, www.krasovy-domky.cz,
FB: ŽŠ Krásovy domky

Otevírací doba: Po předchozí domluvě. Vstup psů není z hygienických důvodů možný.

KRITÉRIA PŘÍRODNÍ ZAHRADY

Základní kritéria (musí být splněna všechna)

- * nepoužívat pesticidy*
- * nepoužívat umělá hnojiva
- * nepoužívat rašelinu k úpravě a obohacování půdy*

PRVKY PŘÍRODNÍ ZAHRADY

(MUSÍ BÝT DOSAŽENO MINIMÁLNĚ 7 ZE 16)

- * plané keře / živý plot z planých keřů*
- * květnatá louka s planými rostlinami / přirozená louka
- * květnatý trávník / přírodní trávník s planými bylinami
- * listnaté stromy a domácí jehličnany*
- * ponechání divokých porostů
- * divoký koutek
- * mimořádná stanoviště (vlhká nebo suchá)
- * domácí / ekologicky cenné květiny a kvetoucí trvalky

OBHOSPODÁŘOVÁNÍ A UŽITKOVÁ ZAHRADA (MUSÍ BÝT DOSÁŽENO MINIMÁLNĚ 5 ZE 16)

- ✿ kompost / domácí kompostování (vermikompostér, bokashi)*
- ✿ "domečky" pro zvířecí pomocníky
- ✿ využití dešťové vody*
- ✿ užívání k přírodě šetrných materiálů a postupů*
- ✿ mulčování*
- ✿ zeleninové záhony a bylinky*
- ✿ ovocná zahrada a bobulové keře*
- ✿ smíšená kultura / střídání plodin / zelené hnojení

NĚCO NAVÍC (NEPOVINNÉ)

- ✿ vodopropustné zpevněné plochy a cesty*
- ✿ nevytvářet světelný smog*
- ✿ zahrada je téměř bez plastů*
- ✿ péče o zahradu je přátelská k živočichům

*Pozitivní působení při klimatické změně.

NABÍZÍME VÁM:

- ✿ poradenství - především formou návštěvy přímo u vás na zahradě,
- ✿ certifikaci přírodní zahrady,
- ✿ lektorskou činnost a vedení workshopů jak pro školy, tak pro širokou veřejnost,
- ✿ návrhy zahrad,
- ✿ konzultace při zpracování projektových žádostí na zbudování přírodní zahrady,
- ✿ metodické a propagační materiály s tematikou přírodních a školních zahrad:
<http://www.chaloupky.cz/cs/shop/>.

CHALOUPKY O.P.S. PRO PŘÍRODNÍ ZAHRADY

Naším cílem je přispět k ochraně životního prostředí, a to podporou přírodě blízkých zahrad a podporou přírodě blízké péče o rostliny. Vytvořením Sítě ukázkových přírodních zahrad chceme založit a podpořit regionální a trvale udržitelný „zahradní“ turismus.

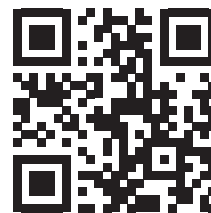
KONTAKTUJTE NÁS:

KOORDINACE AKTIVITY, PROJEKTOVÉ ŽÁDOSTI, CERTIFIKACE

Iveta Machátová
Chaloupky o.p.s., Široká 378, 588 32 Brtnice
tel. 731 440 922, iveta.machatova@chaloupky.cz

SEMINÁŘE PRO VÝUKU V ZAHRADĚ

Ing. Martin Kříž
Chaloupky o.p.s. a lesní mateřská škola
tel. 775 740 221, martin.kriz@chaloupky.cz

Vydaly Chaloupky o.p.s.
za podpory Kraje Vysočina
Texty a foto: Iveta Machátová, majitelé zahrad
Brtnice, 2024
Grafická úprava a tisk: Trifoil Jihlava
www.chaloupky.cz